

The background is a dark, textured blue-grey. A large, dark silhouette of a girl in a dynamic, jumping pose is centered. The interior of the girl's silhouette is filled with a vibrant, teal-colored forest scene. This scene includes several tall, thin evergreen trees, a small house with a pointed roof, and bare deciduous trees. The forest is dotted with small, white, star-like specks, suggesting snow or magical light. The overall composition is whimsical and evocative of a fairy tale.

Dívka ve věži

KATHERINE ARDEN

Dívka ve věži

Copyright © 2017 by Katherine Arden
All rights reserved.

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Kateřina Cardová, 2019
Cover © Kreatika s.r.o., 2019
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2019

ISBN 978-80-7642-312-1 (pdf)

DÍVKA VE VĚŽI

Katherine Arden

Tátovi a Beth s láskou a velkými díky

*Bouře mlhou nebe kryje,
honí sněhu chumáče:
tu jak lačný šakal vyje,
tu jak dítě zapláče;
tu zas slamným doškem třepe
o krov stářím shrbený,
tu zas na okno nám klepe
jako poutník zpožděný.*

A. S. Puškin

(úryvek z básně Zimní večer přeložil V. A. Jung – pozn. překl.)

PROLOG

Pozdní nocí cválal hnědák s dívkou v sedle bezejmenným lesem daleko od Moskvy, daleko od všeho. Všude ležel sníh a jeho bílé ticho narušovalo jen chřestění zmrzlých stromů.

Byla skoro půlnoc, ta hříšná kouzelná hodina tající v sobě tichou hrozbou ledu a bouře a propasti beztvaré oblohy. A přesto ta dívka a její kůň jeli zarputile dál.

Led obalil zvířeti jemné chloupky na čelisti, ve slabinách se mu kupil sníh. Ale jeho oči pod zasněženou ofinou byly laskavé, uši se radostně pohybovaly dopředu, dozadu.

Jejich stopy vedly hluboko do lesa, napůl pohlčené čerstvým sněhem.

Najednou kůň zastavil a zvedl hlavu. Mezi chřestícími stromy před nimi ležel jedlový háj. Jakoby opeřené větvičky jedlí se proplétaly mezi sebou, jejich kmeny ohnuté jako hřbety starých mužů.

Sníh teď padal hustěji a zachycoval se dívce na řasách a na šedé kožešině její kapuce. Nebylo slyšet nic než skučení větru.

„Nic nevidím,“ řekla koni.

Kůň přilepil uši k hlavě a setřásl sníh.

„Třeba není doma,“ dodala dívka pochybovačně. Tmu pod jedlemi jako by naplňoval šepot nezřetelných slov.

Ale jako by její slova byla zaklínadlem, dveře mezi stromy – dveře, které neviděla – se se zvukem praskání ledu pootevřely. Na panenský sníh dopadl paprsek světla z krbu. Teď v tom

jedlovém háji docela očividně stál dům, dřevěné stěny korunované dlouhými zatočenými převisy, a v tom sněhem pokrouceném světle z krbu se zdálo, jako by dům dýchal a krčil se v porostu.

V pootevřených dveřích se objevila postava muže. Kůň natočil uši dopředu, dívka ztuhla.

„Pojď dál, Vasjo,“ řekl ten muž. „Je zima.“

Část první

SMRT SNĚŽNÉ PANNY

Moskva těsně po přelomu zimy. K pohasínající obloze stoupala záře tisíců ohňů. Na západě ještě otálel zbyteček světla, ale na východě se nakupily mraky, v nafialovém soumraku připomínající modřiny a nadouvající se nespadaným sněhem.

Dvě řeky protékaly ruským lesem jako rozšklebené sečné rány a Moskva ležela na jejich soutoku, na vrcholu borovicemi porostlého kopce. Její podsadité bílé zdi obklopovala směsice chatrčí a kostelů, ledem potřísněné věžičky jejích paláců se tyčily k obloze jako prsty prosebníka. Jak denní světlo chřadlo, vysoká okna věží poblikávala září svící.

U jednoho z oken stála překrásně oblečená žena a pozorovala, jak se záře ohnišť mísí s rychle tmavnoucím soumrakem. U kamen za ní seděly dvě další ženy a šily.

„Tohle je potřetí za tuhle hodinu, co šla Olga k oknu,“ zašeptala jedna z nich. Její prsteny v tlumeném světle jen žhnuly a úchvatná čelenka odváděla milosrdně pozornost od boláků na jejím nose.

Dvorní dámy se okolo ní shlukly a horlivě přikyvovaly. Služebné postávaly u chladných zdí, mastné vlasy zastrkané pod šátky.

„No jistě, Darinko!“ odpověděla druhá žena. „Očekává svého bratra, toho bláznivého mnicha. Jak je to dlouho, co bratr Alexandr odjel do Saraje? Můj manžel na něho čeká už od prvního sněhu. A teď tady chudák Olga prostojí důlek u okna.

No, přeju jí hodně štěstí. Bratr Alexandr teď nejspíš někde leží mrtvý v závějích," dodala Jevdokije Dimitrijevna, velkokněžna moskevská. Měla na sobě šaty vyšíváné drahokamy a za rtíky jako poupátko se ukrývaly pahýly tří zčernalých zubů. Pronikavě zvýšila hlas: „Tohle tě zabije, Oljo, to postávání v tom vichru. Kdyby měl bratr Alexandr dorazit, už by tady byl.“

„Máš pravdu," odpověděla chladně Olga. „Jsem ráda, že jsi tady, abys mě naučila trpělivosti. Možná se od tebe moje dcera poučí, jak se chovat jako skutečná kněžna.“ Jevdokije stiskla rty. Sama děti neměla. Olga měla dvě a před Velikonocemi očekávala příchod třetího.

„Co to je?“ ozvala se najednou Darinka. „Zaslechla jsem nějaký hluk. Slyšely jste to?“

Venku se zvedala bouře. „To byl vítr," řekla Jevdokije. „Jen vítr. Jsi nenapravitelný blázeň, Darinko.“ Ale zachvěla se. „Olgo, pošli pro další víno. V téhle místnosti je takový průvan.“

Ve skutečnosti bylo v pracovně teplo. Nebyla tam žádná okna, až na to jedno jediné uzounké, a vyhřívala ji kamna a spousta lidského tepla. „Jistě," řekla Olga. Kývla na služebnou a žena vyšla ven a zamířila dolů po schodech do ledové noci.

„Nenávidím večery jako ten dnešní," pokračovala Darinka. Přitáhla si šaty k tělu a poškrábala si strup na nose. Očima těkala mezi svíci a stínem. „Za takových přichází ona.“

„Ona?“ zeptala se Jevdokije nedůtklivě. „Koho tím myslíš, ona?“

„Koho tím myslím?“ zopakovala Darinka. „Chceš říct, že to nevíš?“ Darinka byla ve svém živlu. „Ona, ten duch.“

Olžiny dvě děti, které se dohadovaly u krbu, přestaly pištět. Jevdokije nakrčila nos. Olga stojící u okna se zamračila.

„Žádný duch tu není," řekla Jevdokije. Natáhla se pro švestku naloženou v medu, ukousla si z ní a úhledně žvýkala, pak si olízala sladkost z prstů. Její tón naznačoval, že v paláci, jako je tence, není pro duchy místo.

„Já jsem ji viděla," protestovala Darinka. „Když jsem tu posledně spala, viděla jsem ji.“

Vysoce postavené ženy, které musely žít a umírat ve věžích, byly přímo posedlé návštěvami. Sem tam si v noci dělaly společnost, když jejich manželé byli pryč. Olžin palác – čistý, řádný a honosný – býval nejoblíbenějším místem jejich pobytu. O to víc, že Olga byla v osmém měsíci a už nikam nechodila.

Když to Olga uslyšela, zamračila se ještě víc, ale Darinka, nadšená vši tou pozorností, honem pokračovala. „Bylo to před pár dny krátce po půlnoci.“ Naklonila se dopředu, div jí čelenka nespadla z hlavy. „Byla jsem vzhůru – už si nevzpomínám, co mě probudilo. Nějaký hluk...“

Olga se zasmála do dlaně. Darinka se zamračila. „Už si nevzpomínám,“ zopakovala. „Probudila jsem se a všude bylo ticho. Okenicemi pronikalo do pokoje trochu měsíčního světla. Vtom jsem zaslechla nějaký hluk v rohu pokoje. Možná krysu, jak tam škrábe.“ Darinka ztišila hlas. „Ležím, ani se nehnu, zabalená do přikrývek. Ale nemohla jsem usnout. A pak jsem uslyšela, jak někdo vzlyká. Otevřela jsem oči a zatřásla Nastkou, která spala vedle mě. ‚Nastko,‘ řekla jsem jí, ‚Nastko, rozsviť honem. Někdo tu pláče.‘ Ale Nastka spala jako zabitá.“

Darinka se odmlčela. V místnosti by bylo slyšet spadnout špendlík.

„A pak,“ pokračovala Darinka, „jsem uviděla takovou záři. Nebyla to křesťanská záře, bylo to chladnější než měsíční světlo a ani trochu jako světlo z ohniště. Ta záře se přibližovala...“ Znovu se odmlčela.

„A pak jsem ji uviděla,“ dořekla potichu.

„Ji? Koho? Jak vypadala?“ ozval se tucet hlasů.

„Byla bílá jako kost,“ šeptala Darinka. „Propadlé rty a místo očí temné jámy, ve kterých by se utopil svět. Zírala na mě, jak byla, bez těch rtů, a já chtěla začít křičet, ale nevydala jsem ani hlásku.“

Jedna z posluchaček zakvílela, jiné se držely za ruce.

„Tak dost,“ vyštěkla Olga a odvrátila se od okna. Rázně tak utála jejich třesnění a ženy rozpačitě zmlkly. „Děsíš mi děti,“ vytkla Darince.

To nebyla tak docela pravda. Starší Marja seděla vzpřímeně a v očích jí žhnulo. Ale Olžin chlapeček, Daniil, se třásl a křevovitě se držel sestry.

„A pak zmizela,“ dokončila Darinka. Neúspěšně se pokusila o bezstarostný tón. „Já jsem se pomodlila a šla spát.“

Pozvedla číši s vínem ke rtům. Obě děti na ní visely pohledem.

„Hezká pohádka,“ řekla Olga, i když tón jejího hlasu naznačoval, co si o tom doopravdy myslí. „Ale už skončila. Pojďme si vyprávět nějakou jinou.“

Vrátila se ke kamnům a posadila se. Světlo ohně se jiskřivě odrazilo od jejích vlasů, spletených do dvou copů. Venku hustě sněžilo. K oknu se už nepodívala, ale když služebné zavřely okenice, ztuhla v ramenou.

Na oheň šla další polena. Místnost se ohřála a naplnila útulným světlem.

„Povíš nám pohádku, mami?“ zajímala se Olžina dceruška Marja. „Povíš nám pohádku o kouzlech?“

Místností to souhlasně zašumělo. Jevdokije na ni dychtivě zírala. Olga se usmála. I když byla kněžna Serpuchovská, vyrostla daleko od Moskvy, na samém okraji divočiny plné kouzel a nadpřirozena. Vyprávěla zvláštní příběhy ze severu. Urozené ženy, jejichž životní prostor představovaly kaple, pekárna a věž, si tuhle novinku užívaly.

Kněžna se rozhlédla po svém publiku. Jestli před chvílí, když stála sama u okna, cítila nějaký zármutek, teď po něm v jejím výrazu nezbylo ani stopy. Dvorní dámy odložily šití a dychtivě se uvelebily na svých polštářcích.

Skučení větru přehlušilo křik pastevců, kteří hnali poslední kusy dobytka do stájí, aby je ochránili před mrazem. Žebráci se ze zasněžených uliček stahovali do chrámových lodí a modlili se, aby přežili do rána. Strážé na zdi kremlu se choulily u košů s ohněm a přitahovaly si kapuce těsně na uši. Ale kněžninu věž naplňovalo teplo a napjaté ticho.

„Tak dobrá,“ spustila konečně Olga.

„V jednom království žil dřevorubec a jeho žena, v malé vesničce ve velkém lese. Ten muž se jmenoval Míša a jeho žena Alena a byli velice nešťastní. Protože i když se pilně modlili a líbali ikony a prosili, Bůh je neobdaril děťátkem. Časy byly zlé a oni neměli nikoho, kdo by jim za tuhé zimy pomáhal.“

Olga si přiložila ruku na břicho. Její třetí dítě, bezejmenný cizinec, o sobě v jejím lůně dávalo vědět.

„Jednoho rána, po silné sněhové bouři, šli muž se ženou do lesa nařezat nějaké dříví. Jak káceli větve a skládali je na hromadu, nechávali po sobě kupy sněhu a Alena z dlouhé chvíle uplácala ze sněhu bledou dívku.“

„Byla tak hezká jako já?“ skočila jí Marja do řeči. Jevdokije nakrčila nos. „Byla to sněžná panna, blázinku. Celá studená a tuhá a bílá. Ale“ – Jevdokije přejela dívenku očima – „určitě byla hezčí než ty.“

Marja se začervenala a sklopila oči.

„No,“ pokračovala honem Olga, „ta sněhová dívenka byla bílá, to je pravda, a studená. Ale byla taky vysoká a štíhlá. Měla sladké rtíky a dlouhý cop a Alena ji vytvořila se vši svou láskou k dítěti, které nemohla mít.“

„Vidíš, ženo?“ řekl Míša, když si prohlížel tu sněhovou panenku. „Tak přece jenom máme dcerku. Tohle je naše Sněhurka.“

Alena se smála, i když měla oči plné slz.

V tu chvíli se stromy prohnal poryv větru a najednou tam stál Mrazík, vládce zimy, a díval se na ty dva a na jejich dítě.

Někdo si myslí, že se Mrazíkovi té ženy zželelo. Jiní, že ženiny slzy, skrápějící Sněhurku, když se její muž nedíval, byly kouzelné. Ať to bylo, jak chtělo, právě ve chvíli, kdy se Míša s Alenou chystali odejít, pleť sněžné panny zrudověla a oči jí potemněly a najednou tam ve sněhu stála živá dívka, nahá jako čerstvě narozené nemluvně, a usmívala se na ně.

„Chci být vaší dcerou,“ řekla. „Jestli si mě necháte, budu se o vás starat jako o vlastní rodiče.“

Staříci na ni hleděli, nejprve nevěřicně, pak radostně. Alena se k ní s pláčem vrhla, vzala ji za ruku a vedla ji domů.

Dny ubíhaly v poklidu. Sněhurka zametala podlahu, vařila, zpívala jim. Někdy byly její písně tak zvláštní, že z toho byli staroušci v rozpacích. Ale byla laskavá a velice pilná. Když se usmála, vždycky se zdálo, jako by vyšlo slunce. Míša a Alena nemohli uvěřit, jaké je potkalo štěstí.

Měsíc pomalu ubýval a chřadl a najednou tu byl slunovrat. Vesnice ožila vůněmi zlatavých koláčů a cinkotem rolniček.

Občas někdo z vesničanů prošel okolo chaloupky Míši a Aleny. Sněžná panna je pozorovala schovaná za hromadou dříví.

Jednoho dne prošli kolem jejího úkrytu chlapec s dívkou a drželi se za ruce. Usmívali se na sebe a Sněhurku mátl ten šťastný svit, který jim projasňoval tváře.

Čím víc o tom přemýšlela, tím méně tomu rozuměla. Ale nemohla na ten jas v jejich tvářích zapomenout. Jestli předtím byla spokojená, teď jí něco scházelo. Myslela na to, kudy chodila.

Už se blížilo jaro, když Sněhurka uslyšela z lesa překrásnou hudbu. Hrál tam pastýř na svou píšťalku.

Sněhurka se přikradla blíž. Pastýř byl mladý jinoch, a když se na něj usmála, jeho srdce zahořelo láskou. Ale dívka si stále nebyla jistá.

„Jsi stvořená ze sněhu,“ varoval ji Mrazík. „Nemůžeš milovat smrtelníka.“

Zima ztrácela na síle a spolu s ní i Mrazík. „Zrodila ses ze sněhu a budeš žít věčně. Ale jestli se dotkneš ohně, zemřeš.“

Sněhurka jeho varování nebrala vážně. „Proč bych měla být pořád jen chladná?“ namítala. Ty jsi starý a chladný, ale já jsem živá. Naučím se rozumět svým citům.“

„Radši zůstaň chladná,“ poradil jí Mrazík.

Jaro se kvapem blížilo. Lidé teď častěji vycházeli ven a sbírali jeho první zelené výhonky. Znovu a znovu se pastýř vracel do Sněhurčiny chaloupky a lákal ji ven.

Poslechla ho, ale její srdce bylo pořád stejně chladné.

Sníh začal rychle tát a Sněhurka zeslábla a ještě víc zbledla. Chodila plakat do temných zákoutí lesa. „Prosím,“ naříkala. „Chci cítit to, co cítí lidé. Prosím, dopřej mi to.“

„Tak popros jaro,“ poradil jí vládce zimy neochotně. Prodlužující se dny mu ubíraly na síle, byl už víc vánek než hlas. Pohladil dívku soucitně po tváři.

Jaro je jako panna, stará a věčně mladá. Jeho silné paže se proplétaly s květinami. „Mohu ti dát, co hledáš,“ řeklo jaro. „Ale věz, že zemřeš.“

Sněhurka šla domů s pláčem. Celé týdny zůstávala v chaloupce, schovávala se ve stínu.

Ale mladý pastýř přišel a zatukal na dveře. „Prosím, má lásko,“ řekl. „Pojď za mnou ven. Miluji tě celým svým srdcem.“

Sněhurka věděla, že by mohla žít věčně, kdyby chtěla, jako sněhová dívka v prosté chaloupce svých rodičů. Ale... byla tam ta hudba. A oči jejího milého.

A tak se usmála a oblékla se do modré a bílé. Vyběhla ven. Tam, kde se jí dotklo slunce, odkapávaly z jejích plavých vlasů kapky vody.

Šli spolu s pastýřem na okraj březového háje.

„Zahraj mi na píšťalku,“ vybídla ho.

Voda stékala rychleji, po pažích i po rukou, proudem po vlasech. I když tvář měla bledou, její krev byla teplá, i její srdce. Mladík hrál na píšťalku a Sněhurka ho milovala a plakala.

Píseň skončila. Pastýř ji chtěl vzít do náruče. Ale když k ní vztáhl paže, roztála. Stekla dolů do vlhké země a zmizela. Pod vlhrou blankytnou oblohou se vznášel ledový obláček páry a chlapec zůstal sám.

Když sněžná panna zmizela, jaro zahalilo krajinu do svého závoje a všude rozkvetly malé luční květy. Ale pastýř zůstal v temnotě lesa a oplakával svou ztracenou lásku.

Míša a Alena taky plakali. „Bylo to jen kouzlo,“ utěšoval Míša svou ženu. „Nemohlo vydržet, protože byla ze sněhu.““

Olga se odmlčela a všechny ženy si něco navzájem šuškalý. Daniil usnul Olze v náručí. Marja se jí opírala o koleno.

„Někdo říká, že Sněhurčín duch zůstal dál v lese,“ pokračovala Olga. „A že když napadne sníh, zase ožívá, aby mohla za dlouhých nocí milovat svého pastýře.“

Ale někdo říká, že zemřela,“ podotkla smutně. „Protože taková je cena za lásku.“

Jako na konci každé správné pohádky by teď mělo nastat ticho. Jenomže tentokrát se tak nestalo. Protože v okamžiku, kdy Olga dořekla poslední slovo, posadila se její dcera Máša zpříma a vykřikla:

„Podívejte! Matko, podívej! To je ona, tamhle! Podívej! Ne – ne! Ne, běž pryč!“ Dítě se nemotorně postavilo, oči rozšířené hrůzou.

Olga se prudce otočila k místu, kam její dcera upírala vytřeštěný zrak: do rohu s hustým stínem. Zdálo se jí, že zahlédla bílý záblesk. Ne, to byl jen odlesk z ohniště. Celý pokoj byl na nohou. Daniil, teď už vzhůru, se držel matky za sukni.

„Utište to dítě!“

„Já vám to říkala!“ pištěla Darinka vítězoslavně. „Říkala jsem vám, že je tady duch!“

„Tak dost!“ vyštěkla Olga.

Její hlas umlčel ostatní. Do ticha jen dál Marja vzlykavě dýchala. „Myslím,“ pokračovala Olga chladně, „že už je pozdě a všichni jsme unavení. Raději pomozte své paní do postele.“ To patřilo Jevdokijiným dámám, protože velkokněžna byla na pokraji hysterie. „Tomu dítěti se jen něco zdálo,“ dodala Olga neochvějně.

„Ne,“ zasténala Jevdokije, očividně ve svém živlu. „Ne, je to ten duch! Pojdme se všichni bát!“

Olga střelila rychlým pohledem po své služebné Varvaře, ženě světle plavých vlasů a neurčitého věku. „Postarej se, aby se velkokněžna moskevská dostala bezpečně do postele,“ nařídila jí. I Varvara zírala hypnotizovaně do Marjina stinného rohu,

ale na kněžnin příkaz se rázně a klidně odvrátila. Musel to být odraz z ohniště, pomyslela si Olga, a na okamžik se jí po tváři rozlil smutek.

Darinka dál vedla svou. „Byla to ona!“ trvala na svém. „Copak by to nebohé dítě lhalo? Duch! Sám ďábel...“

„A postarej se, aby Darinka dostala napít a kněze,“ dodala Olga.

Kňourající Darinku vyvlekly z místnosti. Jevdokiji se dostalo o něco ohleduplnějšího zacházení a vřava opadla.

Olga se vrátila ke kamnům a ke svým pobledlým dětem.

„Je to pravda, Maruško?“ posmrkával Daniil. „Opravdu je tam duch?“

Marja mu neodpověděla. Ruce měla spojené jako v modlitbě a v očích se jí třpytily slzy.

„Na tom nezáleží,“ řekla Olga klidně. „Nemáte se čeho bát, děti. Bůh nás ochrání. Pojdte, je čas jít do postele.“

DVA SVATÍ MUŽI

Tu noc probudila Marja chuť dvakrát svým křikem. Podruhé chuť nerozumně dítěti dala políček, načež dívka vyskočila z postele, jako ptáče letěla chodbami pod křídla své matky a vtrhla do Olžina pokoje dřív, než jí v tom chuť dokázala zabránit. Překročila spící služebné a celá roztřesená se přitulila k matce.

Olga nespala. Slyšela dceřiny kroky a cítila, jak se chvěje, když se k ní přitiskla. Pozorná Varvara zachytila ve tmě Olžin pohled a beze slova došla ke dveřím, aby propustila chuť. Chuťvin sípavý dech se rozhořčeně vzdaloval chodbou. Olga vzdychla a hladila Marju po vlasech, dokud se dítě neuklidnilo. „Pověz mi to, Mášo,“ řekla, když se jí začala klížit víčka.

„Zdalo se mi o nějaké ženě,“ vyprávěla Marja přiškrceným hláskem. „Měla šedého koně. Byla hrozně smutná. Přijela do Moskvy a už nikdy neodjela. Snažila se mi něco říct, ale já jsem neposlouchala. Bála jsem se!“ Znovu se dala do pláče. „Pak jsem se probudila a ona tam byla pořád. Akorát teď je to duch –“

„To byl jenom sen,“ zamumlala Olga. „Jen sen.“

Těsně před úsvitem je probudily hlasy ze dvora.

V té nevlídné hodině mezi spánkem a bděním se Olga pokoušela vrátit svůj sen: borovice ve větru a ona bosá v prachu cesty, rozesmátá spolu se svými bratry. Ale ten hluk nabýval na síle

a Marja se s trhnutím probudila. Jako mávnutím kouzelného proutku byla ta vesnická dívenka, kterou kdysi Olga byla, zase jednou pryč a zapomenuta.

Olga odhodila přikrývky. Marja se prudce posadila. Olga byla ráda, že se dceři znovu vrátila do tváře barva a denní světlo zatlačilo všechny ty hrůzy minulé noci do pozadí. Mezi hlasy, které se sem nesly zezdola, byl i jeden, který poznala. „Saša!“ zašeptala Olga a nemohla tomu uvěřit. „Vstávat!“ vykřikla na své dámy. „Na nádvoří máme hosta. Připravte horké víno a zatopte v lázni.“

Do místnosti vběhla Varvara a ve vlasech měla sníh. Vstala ještě za tmy a vydala se pro dříví pro vodu. „Váš bratr se vrátil,“ oznámila stroze. Tvář měla bledou a napjatou. Olga si pomyslela, že už asi neusnula po tom, co je Marja probudila s těmi svými nočními můrami.

Oproti tomu Olga se cítila o deset let mladší. „Věděla jsem, že jeho žádná bouře nezabije,“ řekla a škrábala se nemotorně na nohy. „Je pod ochranou Boha.“

Na to Varvara nic neřekla, jen se sklonila a upravovala dříví v krbu.

„Nech to teď,“ napomenula ji Olga. „Běž do kuchyně a dohlédni, aby rozpálili pece. Ať je nachystané jídlo. Bude mít hlad.“

Olžiny služebné ve spěchu oblékaly kněžnu i její děti, ale než byla Olga úplně připravená a její víno vypité, než Daniil a Marja snědli svou medem nasáklou ovesnou kaši, ozvaly se na schodech kroky.

Marja vyskočila od stolu. Olga se zamračila. To dítě v sobě mělo potrhrou radost, která jaksi neladila s jeho bledostí. Možná ty noční hrůzy ještě nejsou úplně zapomenuty. „Strýček Saša se vrátil!“ volala Marja. „Strýčku Sašo!“

„Přiveďte ho,“ nařídila Olga. „Mášo –“

Pak ve veřejích dveří stanula temná postava, tvář zastíněnou kapucí.

„Strýčku Sašo!“ zvolala znovu Marja.

„Ne, Mášo, takhle se svatý muž neoslovuje!“ plísnila ji chůva, ale Marja už překotila tři stoličky a jeden pohár s vínem, jak se hrnula strýčkovi naproti.

„Bůh s tebou, Mášo,“ pravil jí v ústrety laskavý hlas. „Počkej, dítě, jsem celý od sněhu.“ Rozepjal si plášť i kápi a sypal přitom sních všude kolem. Pak udělal Marje nad hlavou znamení kříže a popadl ji do náruče.

„Bůh i s tebou, bratře,“ ozvala se Olga od kamen. Hlas měla klidný, ale světlo v její tváři jí ubralo let. Pak dodala, protože si nemohla pomoci: „Moc jsem se o tebe bála.“

„Bůh s tebou, sestřičko,“ opětoval pozdrav mnich. „Nesmíš se o mě bát. Jdu tam, kam mě Otec vyšle.“ Promluvil vážně, ale pak se usmál. „Moc rád tě vidím, Oljo.“

Přes mnišský hábit měl přehozený kožešinový plášť, a když shodil kapuci, odhalil černé vlasy s mnišskou tonzурou a černou bradku obalenou rampouchy. Jeho vlastní otec by ho nepoznal. Ten hrdý chlapec dospěl, zmohutněl v ramenou a pohyboval se klidně a tiše jako vlk. Jedině jeho jasné oči – matčiny oči – se nezměnily od toho dne před deseti lety, kdy odjel ze Země lesů.

Olžiny služebné po něm potají pokukovaly. Jedině mnich, kněz, manžel, sloužící nebo chlapec smějí vstoupit do moskevských ženských komnat. Ti první ovšem bývali zpravidla staří, nikdy ne vysocí šedoocí a s vůní dalek ulpívající jim na kůži.

Jedna ze služebných, nemotora se slabostí pro milostná dobrodružství, pronesla neopatrně nahlas ke své sousedce: „To je bratr Alexandr Peresvet, Nositel světla, víš, ten, co –“

Varvara děvčeti uštědřila záhlavec a to se kouslo do jazyka. Olga pohlédla na své obecnstvo a řekla: „Pojďme do kaple, Sašo. Poděkujeme za tvůj návrat.“

„Za chvíličku, Oljo,“ odpověděl Saša. Odmlčel se. „Přivedl jsem s sebou poutníka z divočiny a není na tom moc dobře. Leží ve tvé pracovně.“

Olga se zamračila. „Poutníka? Sem? No dobrá, pojďme se na něho podívat. *Ne*, Mášo. Nejprve dojez tu kaši, děvenko, a teprve pak můžeš jít zase pobíhat kolem jako brouk v láhvi.“

Ten muž ležel na kožešinovém koberci u kamen a sníh z něho roztával na všechny strany.

„Bratře, kdo to je?“ Olga si nemohla kleknout, jak byla široká, ale zamyšleně poklepávala ukazovákem o přední zuby a prohlížela si tu hromádku lidského zoufalství před sebou.

„Kněz,“ řekl Saša a setřásl si vodu z bradky. „Jeho jméno neznám. Potkal jsem ho na cestě, byl nemocný a blouznil, dva dny cesty od Moskvy. Rozdělal jsem oheň, trochu jsem ho nechal rozmrznout a vzal jsem ho s sebou. Včera jsem musel vykopat díru ve sněhu, když přišla ta bouře, a byl bych tam strávil ještě celý dnešek. Ale jeho stav se zhoršil, bál jsem se, že mi umře v náručí. Myslel jsem, že to stojí za to riziko, cestovat v tom nečase, abych ho dostal do bezpečí.“

Saša se hbitě sklonil nad nemocným mužem a odtáhl mu hadry z obličeje. Knězovy oči, hluboké a úchvatně modré, zíraly prázdným pohledem vzhůru na stropní trámy. Kostí měl potažené kůží a tváře mu planuly v horečce.

„Můžeš mu pomoci, Oljo?“ ptal se kněz. „V klášteře nedostane víc než studenou celu a kus chleba.“

„Tady se o něho postaráme líp,“ přikývla Olga a už se obracela, aby udělila rychlý sled rozkazů, „i když jeho život je v rukou božích a já nemůžu slíbit, že ho zachráníme. Je velice nemocný. Muži ho odnesou do lázně.“ Pohlédla zkoumavě na svého bratra. „Tý by sis tam měl zajít taky.“

„To vypadám tak zmrzlý?“ smál se mnich. Teď, když mu sníh a led v obličeji roztály, objevily se znepokojivé propadliny ve tvářích a na spáncích. Setřásl si z vlasů poslední zbytky sněhu. „Ještě ne, Oljo,“ dodal a vyburcoval sám sebe. „Pomodlíme se a pak sním něco teplého. Potom musím jít za velkoknížetem. Bude se zlobit, že jsem nejel rovnou k němu.“

Cesta mezi palácem a kaplí byla dlážděná a zastřešená, aby tam Olga a její ženy mohly pohodlně dojít. Kaple sama byla vyřezávaná jako šperkovnice. Každá ikona měla vlastní pozlacený kryt. Světlo svící dopadalo na samé zlato a perly. Sašův jasný hlas rozechvěl jejich plameny, když se modlil. Olga poklekla před Matku boží, a když se nikdo nedíval, uronila pár slz bolestné radosti.

Poté se odebrali do její ložnice a posadili se do křesel u krbu. Děti odvedli pryč a Varvara poslala pro služebné. Ty donesly kouřící polévku. Saša ji do sebe doslova naházel a požádal o další.

„Co je nového?“ zajímala se Olga, zatímco jedl. „Proč jsi byl tak dlouho pryč? A nesnaž se mě odbýt nějakými řečmi o božích úmyslech, bratře. Vždycky se vrátíš tak, jak jsi slíbil.“

Navzdory tomu, že seděli v prázdné místnosti, ztišila Olga hlas. V přeplněných ženských komnatách bylo skoro nemožné si soukromě promluvit.

„Byl jsem až v Saraji,“ řekl Saša lehce. „Taková cesta se nedá stihnout za den.“

Olga ho zpražila pohledem.

Vzdychl.

Ona vyčkávala.

„Do jižních stepí dorazila zima dřív,“ řekl neochotně. „U Kazaně jsem přišel o koně a musel jsem celý týden pokračovat pěšky. Když jsem byl asi pět nebo víc dní cesty od Moskvy, narazil jsem na vypálenou vesnici.“

Olga se pokřižovala. „Nešťastná náhoda?“

Pomalů zavrtěl hlavou. „Nájezdníci. Tataři. Vzali holčičky, aby je prodali na trhu s otroky, a ostatní pobili. Trvalo mi kolik dní, než jsem požehnal a pochoval všechny mrtvé.“

Olga se znovu pomalů pokřižovala.

„Když už jsem nemohl udělat víc, pokračoval jsem v cestě,“ navázal Saša. „Ale narazil jsem na další vesnici ve stejném stavu. A pak na další.“ Jak mluvil, linie jeho tváře a čelisti jako by vystoupila do popředí.

„Nechť odpočívají v pokoji,“ zašeptala Olga.

„Jsou organizovaní, ti nájezdníci,“ pokračoval Saša. „Mají nějakou pevnost, jinak by nemohli přepadat vesnice v lednu. Taky mají lepší koně než obvykle, protože dokážou rychle zaútočit a hned zase zmizet.“ Saša uchopil miskou oběma rukama a vypil zbytek vývaru. „Pátral jsem po nich. Ale nenašel jsem žádnou stopu, nic než ta spáleniště a vyprávění rolníků, pokaždé horší než to předchozí.“

Olga nic neříkala. Za časů jejich dědečka byla Horda sjednocena pod nadvládou jediného chána. Bylo by naprosto neslýchané, aby tatarští nájezdníci přepadali Moskevské velkoknížectví, které vždycky patřilo mezi nejoddanější vazalské státy. Jenomže Moskva už dávno nebyla tak krotká, tak poddajná, tak oddaná, a co víc: Horda už dávno nebyla tak jednotná. Chánové přicházeli a odcházeli, nárokuje si trůn. Generálové bojovali mezi sebou. Takové časy vždycky plodily muže bez pánů a všichni v dosahu Hordy trpěli.

„No tak, sestřičko,“ řekl honem Saša, který si její výraz vysvětlil špatně. „Ty se nemáš čeho bát. Moskva je pro takové nájezdníky příliš tvrdý oříšek a otcovo sídlo v Zemi lesů je příliš daleko. Ale ty nájezdníky je potřeba dopadnout. Vrátím se zpátky, jak nejdříve to bude možné.“

Olga se zklidnila, ovládla se a řekla: „Zpátky? Kdy?“

„Hned jak seženu dost mužů.“ Všiml si, jak se zatvářila, a vzdychl. „Odpusť. Jindy bych rád zůstal. Ale za poslední týdny jsem viděl příliš mnoho zoufalství.“

Zvláštní muž, protřelý a laskavý, s duší vybroušenou do tvrdosti oceli.

Olga mu pohlédla do očí. „Já vím, že musíš odjet, bratře,“ řekla klidně. Pozornější posluchač by byl v jejím hlase zaslechl náznak hořkosti. „Musíš tam, kam tě Bůh vysílá.“

VNUKOVÉ IVANA BOHATÉHO

Hodovní sál velkoknížete byl nízký a temný. U dlouhých stolů seděli nebo se povalovali jako psi bojaři a Dimitrij Ivanovič, velkokníže moskevský, udílel audience na vzdáleném konci místnosti, úchvatný ve svém sobolím plášti a šafránově žluté vlně.

Dimitrij měl prudkou, ale dobrou povahu, mohutnou hrud' a byl ztělesněním životní energie, ale taky netrpělivosti, sobectví, chlípnosti a laskavosti. Jeho otci přezdívali Ivan Sličný a mladý kníže podědil jeho bledou krásu, plavé vlasy, jemnou pleť a šedé oči.

Když Saša vstoupil do místnosti, velkokníže vyskočil na nohy. „Bratranče!“ zahřimal a tvář pod drahokamy vykládanou čapkou se mu rozjasnila. Vydal se ke dveřím, a než se zarazil a uvědomil si své postavení, vzbudil v sloužících nelibost. Otřel si ústa a pokřížoval se. Číše vína v jeho druhé ruce to gesto tak trochu kazila. Dimitrij ji rychle odložil na stůl, políbil Sašu na obě tváře a řekl: „Obávali jsme se nejhoršího.“

„Kéž ti Bůh požehná, Dimitriji Ivanoviči,“ řekl Saša se širokým úsměvem. Jako chlapci žili tihle dva bok po boku v Sašově klášteře, v Trojické lávře, než Dimitrij dosáhl plnoletosti.

Zakouřenou hodovní síň naplnilo mumlání mužských hlasů. Dimitrij seděl nad zbytky divočáka. Lehké děvy rychle vypakovaly, ale Saša cítil jejich ulpívající vůni, spolu s vínem a mastnými kusy pečeně.

Taky cítil pohledy bojarů, kteří se dohadovali, čeho asi bude jeho návrat předzvěstí.

Saša si vždycky říkal, co asi nutí lidi, aby se natěsnali do špinavých stísněných prostor a uzavřeli přístup čerstvému vzduchu.

Dimitrij nejspíš vycítil bratrancovo znechucení. „Lázně!“ vykřikl zničehonic pořádně nahlas. „Zatopte v lázních! Bratranec je unavený a chce si promluvit v soukromí.“ Důvěrně uchopil Sašu za paži. „Už mám taky dost všeho toho rámusu tady,“ řekl, ačkoli o tom Saša dost pochyboval. Dimitrij zbožňoval všechny ty hluché moskevské intriky. Lávra pro něj byla vždycky příliš malá a klidná. „Ty tam!“ povolal velkokníže svého správce. „Dohlédni, ať těmhle mužům nic nechybí.“

Před dávnou dobou, když se Mongolové poprvé prohnali Rusí, byla Moskva syrové, novorozené obchodní stanoviště – jakýsi dodatečný nápad dobytelské Hordy po všech těch krásách Vladimíru a Suzdalů a Kyjeva.

Když sem Tataři dorazili, nemělo město zdaleka dost sil na obranu, ale Moskva měla vždy moudrá knížata. Spáleniště dobytého města ještě nepřestalo doutnat, a Moskvané už se pokoušeli navázat spojení se svými přemožiteli.

Využili své loajality k Hordě k prosazování svých vlastních ambicí. Když chánové požadovali daně, moskevská knížata je platila. Raději zmáčkla své bojary, aby měla z čeho. Na oplátku věnovali potěšení chánové Moskvě nová území a ještě víc: Velkoknížectví vladimírské a titul velkoknížete. A tak vládci Moskevského knížectví prosperovali a jejich malá říše rostla.

Ale zatímco Moskevské knížectví sílilo, Zlatá horda slábla. Hořké sváry dětí Velikého chána otrásaly trůnem a mezi moskevskými bojary se začalo šuškat: Tataři ani nejsou křesťané a neudrží si vlastního člověka na trůně ani půl roku, než přijde někdo další s právoplatným nárokem. Proč bychom jim měli platit? Proč bychom měli být jejich vazaly?

Dimitrij, odvážný, ale praktický, nepokoje v Saraji pozorně sledoval a záhy dospěl k názoru, že chánovy záznamy musejí být nejméně pět let zastaralé, a v tichosti přestal platit daně. Místo

toho peníze schraňoval a vyslal svého bratrance Alexandra do pohanské země, aby tam zjistil, jaká je situace. Saša na oplátku vyslal svého věrného přítele, bratra Rodiona, do otcovy Země lesů, aby je tam varoval, že válka je na spadnutí.

Teď se Saša vrátil ze Saraje, uprostřed tuhé zimy, s novinkami, které by si raději nepřál mít.

Opřel si hlavu o dřevěnou stěnu lázně a zavřel oči. Pára už smyla něco z týdny staré špíny a únavy z cesty.

„Vypadáš příšerně, bratře,“ vykládal Dimitrij radostně. Pojídal přitom koláčky. Lil z něho pot z příliš mnoha tučného masa a pohárů vína.

Saša pootevřel jedno oko. „Tloustneš,“ opáčil. „O tomhle pustu bys měl jít do kláštera a dva týdny se postit.“ Když byl Dimitrij ještě chlapec v lávře, často za postních dní utíkal do lesů a potají si tam ulovil králíka. Saša si pomyslel, jak se tak na něho díval, že se toho zvyku možná nezbavil.

Dimitrij se rozesmál. Jeho nakažlivé kouzlo odvádělo pozornost neopatrných od jeho vypočítavých pohledů. Otec velkoknížete zemřel dřív, než Dimitrij dosáhl deseti let. V zemi, kde mladá knížata zřídka dosáhla dospělosti. Dimitrij se záhy naučil soudit lidi s velikou opatrností a nikomu nevěřit. Ale bratr Alexandr byl nejprve jeho učitel a později přítel, když ještě spolu žili v lávře před dosažením plnoletosti. Takže se Dimitrij jen pousmál a řekl: „Ve dne v noci nás zasypávají přívaly sněhu. Co jiného máme dělat než jíst? Ani si nemůžu vzít holku. Otec Andrej mi to zakázal. Alespoň do doby, než mi Jevdokije dá dědice.“

Kníže se opřel o lavici, zamračil se a dodal: „Jako kdyby to hrozilo, od té jalové čubky.“ Chvilku se škaredil, ale dlouho to nevydržel. „Tak jsi konečně tady. Chyběl jsi nám. Pověz, kdo teď sedí na sarajském trůně? Jaký postoj zaujali generálové? Pověz mi všechno.“

Saša se najedl a vykoupal a teď by se šel nejraději vyspat někam, kde by měl pod sebou něco jiného než tvrdou zem. Ale otevřel oči a řekl: „Tohle jaro nesmí být válka, bratranče.“

Dimitrij upřel na Sašu nespokojený pohled. „Ne?“ To promluvil kníže, sebejistý a netrpělivý. Výraz v jeho tváři byl důvodem, proč ještě i po deseti letech a třech obléháních seděl pevně na svém trůně.

„Byl jsem v Saraji,“ pokračoval Saša opatrně. „I za ní. Projížděl jsem mezi tábory nomádů. Mluvil s mnoha muži. Nejednou jsem riskoval život.“ Odmlčel se, když mu před očima znovu vyvstal obraz rozžhaveného prachu, vybledlé stepní oblohy a vůně zvláštního koření. Vedle toho zářivého pohanského města vypadala Moskva jako hrad z písku, postavený za jediný den hodně nešikovnými dětmi.

„Chánové teď přicházejí a odcházejí jako listí, to je pravda,“ pokračoval Saša. „Jeden vládne nanejvýš půl roku, než ho některý z jeho strýců nebo bratranců nebo bratrů nahradí. Velký chán měl příliš mnoho dětí. Ale na tom podle mě nesejde. Generálové mají svoje armády a *jejich* moc neupadá, i když trůn sám se chvěje.“

Dimitrij to chvíli zvažoval. „Ale představ si to! Vítězství by nebylo zadarmo, ale jako vítěz bych se stal pánem celé Rusi. Už bychom nemuseli platit daně nevěřícím. Nestojí to za to riziko, za menší oběti?“

„Ano,“ souhlasil Saša. „Časem. Ale tohle není jediná novina. Tohle jaro budeš muset řešit problémy blíže domova.“

A bratr Alexandr velkoknížeti moskevskému nekompromisně převyprávěl příběh o spálených vesnicích, nájezdnících a ohni na obzoru.

Zatímco bratr Alexandr zpravoval svého vladařského bratrance, Olžini sloužící omyli nemocného muže, kterého s sebou Saša přivedl do Moskvy. Oblékli kněze do čistých šatů a dopravili ho do komůrky určené pro zpovědníka. Olga se převlékla do róby lemované králičí kožešinou a šla se na něho dolů podívat.

V jednom rohu místnosti stála kamna a v nich plápolal čerstvě založený oheň. Jeho zář ještě nedokázala docela proniknout

přítmím komůrky, ale když se dovnitř nahrnuly Olžiny společnice s jílovými lampami, stíny se jako pokřivení skřetové stáhly do ústraní.

Muž nebyl v posteli. Ležel natažený na podlaze a modlil se před ikonami. V dlouhých vlasech rozhozených okolo něj se zachycovalo světlo lamp.

Ženy za Olgou si něco mumlaly a natahovaly krky. Ten lomoz by vyrušil svatého, ale tenhle muž se ani nepohnul. Je snad mrtvý? Olga honem přistoupila blíž, ale než se ho stihla dotknout, posadil se, pokřižoval a vrávoravě se postavil na nohy.

Olga na něho tiše zírala. Darinka, která se sama pozvala, aby se připojila k dlouhé řadě vyjevených spolupachatelek, zalapala po dechu a zachichotala se. Dlouhé vlasy spadaly muži na ramena, zlaté jako koruna světce, a pod těžkým obočím se ukrývaly oči barvy bouřkových mraků. Spodní ret měl krvavě rudý, jediný náznak jemnosti v jeho ostře řezané sošné tváři.

Ženy se úplně zapoměly. Olga se vzpamatovala jako první a vykročila mu vstříc. „Otče, požehnání,“ řekla.

Knězovy modré oči se horečnatě leskly a zlaté vlasy měl celé zcuchané potem. „Kéž Bůh požehná i tobě,“ opáčil. Jeho hlas vycházel až z hloubi hrudi a rozechvěl plameny svíc. Nepodíval se jí přitom do očí, zíral kamsi za ni, do stínů tetelících se u stropu.

„Vážím si vaší zbožnosti, otče,“ pravila Olga. „Nezapomeňte na mě ve svých modlitbách. Ale teď se musíte vrátit do postele. Ten chlad vás zabije.“

„Žiji nebo umírám z vůle boží,“ odpověděl kněz. „Lepší –“ Zavrávorál. Varvara ho zachytila těsně předtím, než klesl k zemi. Byla silnější, než vypadala. Jen se trochu znechuceně ušklíbla.

„Rozfoukejte oheň,“ nařídila Olga sloužícím. „Ohřejte polévku. Přineste horké víno a přikrývky.“

Varvara se zaťatými zuby dopravila kněze do postele, pak přistavila Olze židli. Olga se vděčně posadila, zatímco se ostatní ženy zvědavě shromáždily za jejími zády. Kněz ležel bez hnutí. Kdo to je a odkud přišel?

„Tady je medovina,“ řekla Olga, když se mu zachvěla víčka. „Pojďte, posadte se. Napijte se.“

S námahou se posadil a hltavě pil. Celou dobu ji přitom přes okraj číše pozoroval. „Děkuji vám, Olgo Petrovno,“ řekl, když dopil.

„Kdo vám řekl mé jméno, báťuško?“ zeptala se. „Jak to, že jste se nemocný potuloval v lese?“

Zaťal sval ve tváři. „Přišel jsem z domova vašeho otce, ze Země lesů. Ušel jsem dlouhou cestu, v mrazu, v temnotě...“ Hlas mu selhal, ale pak se mu znovu vrátil. „Podobou patříš do své rodiny.“

Země lesů... Olga se naklonila dopředu. „Máte nějaké zprávy? Co mí bratři a sestra? A můj otec? Mluvte, prosím. Od léta jsem o nich neslyšela.“

„Tvůj otec je mrtvý.“

V místnosti se rozhostilo hluboké ticho. Bylo slyšet, jak se polena v krbu hroutí.

Olga úplně ztratila řeč. Její otec mrtvý? Nikdy nepoznal její děti.

Co na tom záleží? Už je šťastný, je s matkou. Ale – leží už navždy ve své milované zimní zemi a ona už ho nikdy neuvidí. „Budiž mu země lehká,“ zašeptala stížená žalem.

„Je mi to líto,“ řekl kněz.

Olga zavrtěla hlavou, ale hrdlo měla stažené.

„Tady,“ dodal kněz nečekaně a vložil jí do rukou svou vlastní číši. „Napij se.“

Olga do sebe obrátila zbytek vína, pak podala prázdný pohár Varvaře. Otřela si oči rukávem a přinutila se zeptat: „Jak zemřel?“

„Není to hezké povídání.“

„Chci to slyšet,“ trvala Olga na svém.

„Jak si přeješ,“ řekl kněz. „Zemřel kvůli tvé sestře,“ dodal žlučovitě.

Posluchačky svorně zalapaly po dechu. Olga na chvíli zavřela oči. „Ven,“ řekla, aniž by pozvedla hlas. „Vraťte se nahoru, Darinko, prosím.“

Ženy brblaly, ale poslechly. Jen Varvara zůstala, aby bylo slušnosti učiněno zadost. Stáhla se do stínu a založila si ruce.

„Kvůli Vasje?“ zeptala se Olga a hlas jí přitom zadrhával. „Kvůli mé sestře Vasilise? Co mohla mít společného s–“

„Vasilisa Petrovna neznala ani Boha, ani poslušnost,“ řekl kněz. „V její duši přebýval Ďábel. Snažil jsem se – dlouho jsem se snažil – ji přivést na správnou cestu. Ale selhal jsem.“

„Nechápu –“

Kněz si poposedl. V krční jamce se mu hromadil pot. „Viděla věci, které tam nebyly,“ zašeptal. „Chodila po lese a neznala strach. Všude ve vesnici se o tom šušovalo. Ti laskavější říkali, že je šílená. Ale ostatní mluvili o čarodějnictví. Dospěla v ženu a jako každá čarodějnice přitahovala pohledy mužů, i když to nebyla žádná krasavice.“ Hlas se mu zlomil, pak se mu zase vrátil. „Tvůj otec, Pjotr Vladimirovič, ji chtěl poslat do kláštera. Báł se – tou dobou už se báł o její duši.“

Olga se pokusila představit si svou zelenookou sestřičku jako dospělou ženu, jak ji popsal kněz, a podařilo se jí to až moc snadno. *Do kláštera? Vasja?* „Ta malá holčička, kterou jsem znávala, by nikdy nesnesla, aby ji někam zavřeli,“ řekla.

„Bránila se,“ souhlasil kněz. „*Ne*,“ říkala znovu a znovu. Jednou v noci, uprostřed zimy, utekla do lesa. Ještě pořád odpírala poslušnost. Pjotr Vladimirovič ji šel hledat, stejně tak Anna Ivanovna, její ubohá nevlastní matka.“

Kněz se odmlčel.

„A pak?“ zašeptala Olga.

„Našla je bestie,“ řekl. „Mysleli jsme – říkali, že to byl medvěd.“

„V zimě?“

„Vasilisa musela vejít do jeho jeskyně. Dívky jsou bláhové.“ Kněz zvýšil hlas. „*Žá* o tom nic nevím. Nebyl jsem u toho. Pjotr zachránil své dceři život, ale sám přitom padl tomu zvířeti za oběť, stejně jako jeho nebohá žena. O den později Vasilisa, ještě šílenější než předtím, utekla a od té doby už o ní nikdy nikdo

neslyšel. Můžeme jen předpokládat, že i ona je mrtvá, Olgo Petrovno. Ona i tvůj otec.“

Olga si zakryla oči. „Kdysi jsem Vasje slíbila, že může přijet sem za mnou. Mohla jsem tomu zabránit. Mohla jsem –“

„Netrap se,“ řekl kněz. „Tvůj otec je s Bohem a tvá sestra si takový osud zasloužila.“

Olga polekaně zvedla hlavu, ale setkala se jen s prázdným pohledem modrých očí. Asi se jí to jen zdálo, že zaslechla v jeho hlase nenávist.

Ovládla se. „Podstoupil jste nebezpečí, abyste přinesl tuhle novinu,“ řekla. „Co – co byste si přál na oplátku? Odpusťte, otče. Ani neznám vaše jméno.“

„Mé jméno je Konstantin Nikonovič,“ řekl kněz. „A nic nežádám. Odeberu se do kláštera a budu se modlit za tento zkažený svět.“

PÁN VĚŽE Z KOSTÍ

Metropolita Alexej založil Archandělský klášter a jeho igumen, otec Andrej, byl stejně jako Saša žákem svatého Sergeje. Andrej vypadal trochu jako houba, byl kulatý, měkký a malý. Měl tvář žoviálního zhýralého anděla, na kněze se až moc dobře orientoval v politice a jeho stoly by stačily pro tři kláštery. „Žrout nedokáže obrátit svou mysl k Bohu,“ říkával přezíravě, „ale to ani hladovějící.“

Jakmile ho velkokníže propustil, Saša zamířil rovnou do kláštera. Zatímco se Konstantin modlil v teple Olžina paláce, Andrej a Saša spolu mluvili v klášterním refektáři nad slanou rybou a zelím (jelikož byl čas večeře o postním dni). Andrej vyslechl jeho slova, rozvázně dokousal a pak řekl: „Těch spálených vesnic je mi líto. Ale boží cesty jsou nevyzpytatelné a tahle zpráva přišla jako na zavolanou.“

Takovou reakci Saša neočekával. Nechápatě povytáhl obočí. Prsty popraskané od mrazu měl propletené a položené na dřevěném stole. Andrej netrpělivě pokračoval: „Musíš dostat velkoknížete z města. Vezmi ho s sebou na lov těch nájezdníků. Ať se vyspí s nějakou hezkou holkou, od které nebude nutně potřebovat syna,“ řekl bez uzardění. Než složil přísahu Bohu, sám byl bojarem a zplodil sedm dětí. „Dimitrij je neklidný. Jeho žena mu v posteli neskýtá náležité potěšení a nemá žádné děti, do kterých by mohl vkládat naději. Jestli to takhle půjde dál, vyhlásí válku Tatarům – nebo někomu jinému –, jen aby se

trochu zabavil. Čas ještě nedozrál, jak říkáš. Vezmi ho radši s sebou chytat nájezdníky.“

„To udělám,“ řekl Saša, dopil a zvedl se. „Děkuji ti za varování.“

Celu bratra Alexandra udržovali připravenou na jeho příjezd. Na úzké pryčně ležela kvalitní medvědí kožešina. V rohu naproti dveřím stála ikona Krista a svaté Panny. Saša se dlouho modlil, zatímco moskevské zvony zvonily a nad zasněžené věže stoupal pohanský měsíc.

Matko boží, nezapomeň na mého otce, mé bratry a mé sestry. Nezapomeň na mého pána v klášteře uprostřed divočiny a na mé bratry v Kristu. Prosim, nezlob se, že zatím nepůjdeme bojovat proti Tatarům, protože jsou pořád ještě příliš silní a je jich moc. Odpusť mi mé hříchy. Odpusť mi.

Světlo svíčky tančilo přes Madonin úzký obličej a její božské batole jako by ho z temnoty pozorovalo nelidskýma očima.

Následujícího rána šel Saša na utrenju, ranní bohoslužbu, spolu s bratry. Poklonil se před ikonostasem a poté, co se pomodlil, vyšel ven do jiskřivého, napůl zavátého města.

Dimitrij Ivanovič měl své nedostatky, ale lenost mezi ně rozhodně nepatřila. Saša našel velkoknížete již na nádvoří, tvářičky jako jablíčka, celého rozesmátého, jak v doprovodu svých mladších bojarů rozšafně máchá mečem. Jeho miláček, kovář z Novgorodu, mu udělal novou čepel s rukojetí obtočenou hadem. Dva bratrance, kníže a mnich, si meč prohlíželi s nedůvěřivým obdivem.

„Probudí v mých nepřátelích strach,“ řekl Dimitrij.

„Dokud se někoho nepokusíš praštit do nosu rukojetí a ona se nerozsype,“ opáčil Saša. „Podívej tady na to úzké místo – tam, kde se ta hadí hlava připojuje k tělu.“

Dimitrij se jal rukojeť znovu prozkoumávat. „Tak ji vyzkoušíme,“ rozhodl.

„Bůh tě opatruj,“ řekl Saša. „Ale jestli chceš tu rukojeť o někoho rozbít, já se nehlásím.“

Dimitrij se právě chystal odpovědět jednomu ze svých otravnějších bojarů, ale Saša byl rychlejší. „Dost hraní,“ řekl netrpělivě. „Pojedme, bouře skončila. Tam venku hoří vesnice. Pojedeš se mnou?“

Na Dimitrijovu odpověď si musel chvíli počkat. Před vraty velkoknížecího paláce nastal rozruch. Oba muži se zastavili a naslouchali. „Tucet koní,“ řekl Saša a pozvedl tázavě obočí. „Kdo –“

V příštím okamžiku už k nim pospíchal Dimitrijův správce. „Přijel nějaký velký pán,“ lapal po dechu. „Prý s vámi musí mluvit. Přivezl vám dar.“

Dimitrij se zamračil. „Velký pán? Kdo to je? Vím o všech svých bojarech, kde právě jsou, ale žádného neočekávám. Tak ho pusť dál, než nám umrzne před branami.“

Správce odběhl. Chvíli nato se ozvalo skřípění pantů a pak se v bráně objevil cizinec na krásném hnědákovi a v doprovodu vazalů. Hnědák tančil na dlouhých nohou a pokusil se postavit na zadní, ale zkušená ruka jeho pána ho srazila zpátky na zem. Muž seskočil a pohledem přejel zaplněný dvůr.

„Inu,“ ozval se velkokníže, ruku na opasku. Bojaři se přestali pošťuchovat a shromáždili se za jeho zády, aniž by spustili cizince z očí.

Cizinec si změřil pohledem skupinku mužů a pak přešel dvůr a stanul před nimi. Poklonil se velkoknížeti.

Saša si cizince pozorně prohlížel. Očividně to byl bojar, urostlý a pěkně oblečený, s černýma očima, které lemovaly dlouhé řasy. Zpod pokrývky hlavy mu vyčnívaly vlasy barvy podzimních jablek. Saša ho viděl poprvé v životě.

Bojar promluvil k Dimitrijovi: „Jsi velkokníže moskevský a vladimírský?“

„Jak vidíš,“ odvětil Dimitrij chladně. Tón toho rudovlasého muže mu zněl příliš domýšlivě. „Kdo jsi ty?“

Muž upřel temný pohled na jeho bratrance. „Jmenuji se Kasjan Lutovič, gosudare,“ řekl klidně. „Mám državu dva týdny cesty na východ.“